

УДК 332.1:338.45

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Гнатишина Н.Д.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Стаття присвячена розгляду ключових проблем та перспектив розвитку підприємств легкої промисловості Карпатського регіону. Здійснено аналіз динаміки загального обсягу та структури реалізації продукції підприємств даного виду діяльності. Окреслено основні причини, що можуть перешкоджати функціонуванню підприємств галузі. З метою визначення шляхів потенційного стимулювання розвитку легкої промисловості, здійснено аналіз можливостей формування регіональних економічних утворень, зокрема кластерних. Визначено основні стратегічні напрямки розвитку галузі у майбутньому.

Ключові слова: легка промисловість, кластер, коефіцієнт локалізації, коефіцієнт експортної орієнтованості, спеціалізація.

Постановка проблеми. Легка промисловість є важливим видом промислової діяльності, який має соціальну спрямованість, і посідає друге місце після харчової щодо задоволення потреб людини першого рівня за ієрархією А. Маслоу. Українці витрачають значну частку своїх доходів на одяг та взуття. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у галузі легкої промисловості функціонує понад 10 тис. підприємств, з них у текстильній промисловості – близько 2,5 тис., з виробництва готового одягу і хутра – близько 6 тис., шкіри і шкіряного взуття – близько 1,5 тис. Практично всі підприємства легкої промисловості приватизовані, а ті, що знаходяться у державній власності, станов-

лять менше 1%. Проте частка обсягу реалізованої продукції українських підприємств легкої промисловості [1] є незначною у загальному підсумку продукції вітчизняної промисловості. Це зумовлено низкою проблем, що є характерними для даного виду економічної діяльності.

В Карпатському регіоні дана галузь набула значного розвитку й орієнтується як на місцеву, так і на привізну сировину. У її структурі найбільшу частку становить продукція текстильної, швейної та хутрової підгалузей. У структурі територіально-виробничих комплексів району легка промисловість, як правило, є допоміжною або обслуговуючою, проте її наявність посилює комплексність розвитку Карпатського економіч-

ного району [2]. Тому актуальним є питання оцінки перспектив розвитку підприємств легкої промисловості з метою виявлення проблем в даній галузі та знаходження шляхів їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань розвитку легкої промисловості зробили такі вітчизняні вчені як Жук М.В., Нижик В.М., Шарко В.В, Сазонець І.Л., Чернюк Л.Г., Фаріон Н.О.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність вагомого доробку в дослідженні проблем функціонування легкої промисловості, науковцями ще не достатньо обґрунтовано перспективи розвитку підприємств легкої промисловості Карпатського регіону.

Мета статті. Метою статті є окреслення основних проблем функціонування підприємств легкої промисловості та визначення перспектив їх розвитку в Карпатському регіоні.

Виклад основного матеріалу. Характер територіальної організації легкої промисловості Карпатського регіону насамперед визначається споживчим і сировинним чинниками з винятково великим впливом забезпеченості виробництва трудовими ресурсами [2, с. 32]. Саме в Карпатському районі, як ніде в Україні, розвинуті народні промисли: ткацтво, килимарство, вишиван-

ня, гончарство, виготовлення виробів з дерева, лози тощо.

Для кращого розуміння особливостей розвитку легкої промисловості проаналізуємо детальніше динаміку загального обсягу та структури обсягів реалізації продукції легкої промисловості Карпатського регіону. Такий аналіз здійснимо за 2010-2014 рр.

Насамперед проаналізуємо динаміку загального обсягу реалізації продукції легкої промисловості областей Карпатського регіону та в регіоні в цілому (табл. 1).

Як бачимо з даних таблиці 1, усім областям Карпатського регіону у 2010-14 рр. були притаманні позитивні динамічні зміни. Найвищим темпом росту обсягів реалізації продукції легкої промисловості характеризувалася Закарпатська область (200%). Також високий темп росту продемонструвала Чернівецька область – 182,6%. В цілому по Карпатському регіону темп приросту обсягів реалізації продукції даного виду промисловості становив 64,2% і це значення є вищим, ніж у цілому по Україні – 34,6%.

В абсолютному значенні найвищий обсяг реалізації зазначеної продукції спостерігався у Львівській області. У 2014 році він становив 1342,9 млн. грн. В цілому в Карпатському регіоні даний показник зріс з 1635,5 млн. грн. у 2010 році до 2658,8 млн. грн. у 2014 році.

Таблиця 1

Динаміка обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості Карпатського регіону за 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	346,3	361,9	357,7	414,2	692,5	200
Івано-Франківська область	265,9	350,5	328,8	260,6	382,2	143,7
Львівська область	876,4	1007,5	895,5	939,3	1342,9	153,2
Чернівецька область	146,9	149,1	184,1	205,7	268,2	182,6
<i>Всього по Карпатському регіону</i>	<i>1635,5</i>	<i>1869,0</i>	<i>1766,1</i>	<i>1819,8</i>	<i>2685,8</i>	<i>164,2</i>
Всього по Україні	8348,6	9676,2	9763,6	9606	11234,4	134,6

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Таблиця 2

Структура обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості Карпатського регіону за 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, +,-
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	21,2	19,4	20,3	22,8	25,8	4,6
Івано-Франківська область	16,3	18,8	18,6	14,3	14,2	-2
Львівська область	53,6	53,9	50,7	51,6	50	-3,6
Чернівецька область	9	8	10,4	11,3	10	1
<i>Всього по Карпатському регіону</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>-</i>

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Таблиця 3

Частка обсягів реалізації продукції легкої промисловості Карпатського регіону в загальному обсязі реалізації продукції легкої промисловості по Україні за 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, +,-
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	4,1	3,7	3,7	4,3	6,2	2
Івано-Франківська область	3,2	3,6	3,4	2,7	3,4	0,2
Львівська область	10,5	10,4	9,2	9,8	12	1,5
Чернівецька область	1,8	1,5	1,9	2,1	2,4	0,6
<i>Всього по Карпатському регіону</i>	<i>19,6</i>	<i>19,3</i>	<i>18,1</i>	<i>18,9</i>	<i>23,9</i>	<i>4,3</i>

*Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Структуру обсягів реалізації продукції легкої промисловості Карпатського регіону наведемо у таблиці 2.

Як бачимо з даних таблиці 2, найвищу питому вагу обсягів реалізації продукції легкої промисловості продемонструвала Львівська область. Щоправда в аналізованому періоді вона зменшилася на 3,6% і становила 50%. Зменшення даного показника було також притаманне Івано-Франківській області. Натомість найбільшим зростанням частки реалізованої продукції характеризувалася Закарпатська область (4,6%).

Частку обсягів реалізації продукції легкої промисловості областей Карпатського регіону в загальному обсязі реалізації продукції легкої промисловості по Україні наведемо у таблиці 3.

Найвища питома вага обсягів реалізації в загальному обсязі реалізації продукції легкої промисловості України спостерігалася у Львівській області. Частка її у 2014 році становила 12%, що більше на 1,5% в порівнянні з 2010 роком. В досліджуваному періоді найбільше зросла частка продукції легкої промисловості у Закарпатській області (на 2%). Загалом питома вага всіх областей зросла, а по Карпатському регіону в цілому вона зросла на 4,3% і склала 23,9% на кінець 2014 року.

Також проаналізуємо як змінилася в досліджуваному періоді частка обсягів реалізації продукції легкої промисловості кожної з областей

Карпатського регіону та регіону в цілому в загальноукраїнському обсязі реалізації продукції. Відповідні дані наведемо в таблиці 4.

Як бачимо з даних таблиці 4, легка промисловість має дуже низьку частку в загальному обсязі реалізації продукції по Україні. Так найбільшою вона є у Львівській області (0,033% на кінець 2014 р.), а найнижчою у Чернівецькій (0,007% на кінець 2014 р.). Позитивним є те, що питома вага легкої промисловості у досліджуваному періоді дещо зросла у всіх областях Карпатського регіону.

Частку обсягів реалізації продукції легкої промисловості кожної з областей Карпатського регіону в загальному обсязі реалізації області наведемо в таблиці 5.

Частка легкої промисловості кожної області в загальнообласному обсязі продажу є також невисокою. Найвищою вона була у Закарпатській області (1,98% на кінець 2014 року). Не суттєво їй поступалася Чернівецька область – 1,87% в загальному обсязі продажу. У досліджуваному періоді у структурі обсягів реалізації дещо зменшилася частка легкої промисловості лише у Львівській області (на 0,04% в порівнянні з 2010 роком).

Підсумовуючи загальні аналітичні розрахунки, можна зазначити, що в цілому галузі притаманна позитивна динаміка обсягів реалізації продукції. Але регіон та його області мають дуже низьку частку обсягів реалізації продукції галу-

Таблиця 4

Частка обсягів реалізації продукції легкої промисловості Карпатського регіону в загальному обсязі реалізації продукції України за 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, +,-
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	0,010	0,009	0,009	0,010	0,017	0,007
Івано-Франківська область	0,008	0,009	0,008	0,006	0,009	0,002
Львівська область	0,026	0,025	0,021	0,023	0,033	0,007
Чернівецька область	0,004	0,004	0,004	0,005	0,007	0,002
Всього по Карпатському регіону	0,049	0,047	0,042	0,045	0,066	0,018

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Таблиця 5

Структура обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості областей Карпатського регіону в загальному обсязі реалізації продукції областей за 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, +,-
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область, %	1,71	1,37	1,30	1,38	1,98	0,27
Івано-Франківська область, %	0,87	1,01	0,86	0,63	0,9	0,03
Львівська область, %	0,94	0,81	0,68	0,72	0,9	-0,04
Чернівецька область, %	1,43	1,18	1,39	1,64	1,87	0,43
Частка обсягів реалізації продукції легкої промисловості в загальному обсязі реалізації регіону, %	1,06	0,95	0,84	0,85	1,11	0,05

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Таблиця 6

Коефіцієнт локалізації легкої промисловості областей Карпатського регіону у 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	6,900	5,660	5,593	5,816	7,148	103,6
Івано-Франківська область	3,520	4,175	3,690	2,649	3,243	92,1
Львівська область	3,792	3,361	2,921	3,021	3,234	85,3
Чернівецька область	5,785	4,875	5,963	6,908	6,719	116,1
Всього по Карпатському регіону	4,279	3,908	3,601	3,566	4,009	93,7

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

зі в загальноукраїнському обсязі. Все ж це дає підстави здійснити аналіз можливостей та перспектив створення регіональних економічних утворень, зокрема кластерних, у легкій промисловості. З цією метою розрахуємо коефіцієнти локалізації, душевого виробництва та експортної орієнтованості. Дані показники також використовуються для економічного обґрунтування галузевого розміщення виробництв легкої промисловості і їх значення повинні перевищувати 1.

Розрахунок коефіцієнта локалізації легкої промисловості Карпатського регіону наведемо у таблиці 6.

Як бачимо за даними, наведеними у таблиці 6, значення коефіцієнту локалізації перевищує 1 у всіх областях Карпатського регіону та в цілому по регіону. У двох досліджуваних областях відбулося зростання значення вказаного коефіцієнту. Зокрема найвищим зростання було у Чернівецькій області (на 16,1% у 2014 році в порівнянні з 2010 роком). На 3,6% зріс коефіцієнт локалізації у Закарпатській області. Натомість зниження даного показника спостерігалось у Львівській області (на 14,7%), у Івано-Франківській області (на 7,9%) та в цілому по Карпатському регіону (на 6,3%).

Найвище значення коефіцієнту локалізації у 2014 році спостерігалось у Закарпатській області – 7,15. Майже на такому ж рівні було значення коефіцієнту локалізації у Чернівецькій області (6,72 у 2014 році). У 2012-13 рр. його значення навіть було найвищим у регіоні (5,96 та 6,91 відповідно). Найнижче значення даного показника спостерігалось у Львівській області (3,23 у 2014 році).

Значення коефіцієнту душевого виробництва наведемо у таблиці 7.

Отже, відношення питомої ваги легкої промисловості відповідної області в структурі цієї галузі країни до питомої ваги населення області в населенні країни було нижче нуля у Чернівецькій області у 2010-13 рр. та у Івано-Франківській – у 2013 р.

У всіх періодах та у всіх областях спостерігалось зростання значення коефіцієнта душевого виробництва. Зокрема найбільша позитивна динаміка була притаманна Закарпатській області. Темп росту в цій області у 2014 році становив 138%. В цілому по Карпатському регіону зростання показника склало 14,2%.

Значення двох наведених вище показників (більше 1) вказують на те що, легка промисловість сконцентрована в досліджуваному регіоні більше, ніж у середньому по країні. Відповідно чим більше значення коефіцієнтів, тим більша концентрація галузі. Такі значення показників вказують на потенційну можливість створення регіональних утворень (зокрема кластерних), які б підвищили ефективність діяльності підприємств легкої промисловості в Карпатському регіоні.

Значення коефіцієнта експортної орієнтованості наведемо у таблиці 8. Даний коефіцієнт визначається як відношення питомої ваги експорту регіону до експорту країни по легкій промисловості до питомої ваги обсягу реалізації регіону в загальному обсязі реалізації країни по легкій промисловості.

Як бачимо з даних таблиці 8, значення коефіцієнта експортної орієнтованості регіону перевищує 1 у всіх періодах та у всіх областях (окрім значення 2014 року у Чернівецькій області). І що найважливіше, значення даного показника в цілому по Карпатському регіону також перевищує 1. Він також підтверджує можливість створення кластеру в досліджуваній галузі.

Здійснений нами аналіз щодо можливості створення регіональних економічних утворень у легкій промисловості є лише одним елементом системи підвищення ефективності функціонування підприємств галузі. До питання створення кластерів необхідно підходити комплексно. В зв'язку з цим варто окреслити основні причини, що впливають на даний час і надалі можуть перешкоджати розвитку легкої промисловості в Карпатському регіоні. До таких чинників належать:

Таблиця 7

Коефіцієнт душевого виробництва (реалізації) легкої промисловості областей Карпатського регіону у 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	1,524	1,366	1,331	1,559	2,103	138
Івано-Франківська область	1,056	1,197	1,110	0,891	1,056	100
Львівська область	1,897	1,878	1,651	1,757	2,032	107,1
Чернівецька область	0,892	0,778	0,948	1,072	1,128	126,5
Всього по Карпатському регіону	1,479	1,454	1,357	1,417	1,689	114,2

* Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

Таблиця 8

Коефіцієнт експортної орієнтованості легкої промисловості областей Карпатського регіону у 2010-14 рр. *

Області Карпатського регіону	Роки					2014 до 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	
Закарпатська область	3,708	4,196	4,174	3,322	2,651	71,5
Івано-Франківська область	1,587	1,495	1,612	1,748	1,506	94,9
Львівська область	1,768	1,694	1,847	1,695	1,487	84,1
Чернівецька область	2,026	1,840	1,324	1,060	0,908	44,8
Всього по Карпатському регіону	2,173	2,153	2,220	2,001	1,732	79,7

*Таблиця складена за даними Державної служби статистики України за відповідні роки [1]

– дефіцит стратегічно важливих для галузі видів сировини (переважання привізної сировини);

– великий сегмент споживачів з низькими доходами;

– високий ступінь зношеності основних засобів виробництва, необхідність його модернізації та технічного покращення;

– високий рівень конкуренції з боку китайських та турецьких виробників продукції легкої промисловості;

– проблема захисту українського виробника [3, 4].

Стратегічними напрямками та пріоритетами перспективного розвитку галузі можна визначити наступні:

– збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції, яка вирізняється високою якістю;

– розвиток сировинної бази і відмова від давальницьких схем сировинного забезпечення виробництва;

– проведення реконструкції та технічного переоснащення підприємств (залучення іноземних інвестицій і технологій);

– створення системи захисту внутрішнього ринку (в тому числі від контрабандного ввозу товарів і тіньового виробництва) [5].

Варто зауважити, що легка промисловість має тісний взаємозв'язок з агропромисловим комплексом. Оскільки саме останній забезпечує підприємства галузі сировиною. Тому наша пропозиція може стосуватися також створення спільного кластеру у двох галузях.

Висновки і пропозиції. Легка промисловість належить до наймобільніших галузей господарства, яка в найкоротший термін може за невеликих капіталовкладень розширити виробництво, повернути інвестиційні кошти і сприяти розвитку інших важливих галузей. Тому розвиток галузі у перспективі має ґрунтуватись на впровадженні цілеспрямованої протекціоністської державної політики, спрямованої на інвестування виробництва, розвиток діючих та створення середніх і малих підприємств усіх форм власності.

Отже, незважаючи на ряд проблем, які склалися в розвитку підприємств легкої промисловості району, все ж таки її варто розглядати як перспективну галузь. Проаналізувавши дану галузь можна сказати, що головною метою її стратегічного розвитку є створення умов, направлених на підвищення ефективності виробництва сучасних конкурентоспроможних товарів, які будуть задовольняти потреби населення, що й забезпечить стабільний розвиток легкої промисловості в перспективі.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Жук М.В. Методологічні аспекти розвитку та розміщення галузей Карпатського району / Автореферат дис. канд. ек. наук, – К.: НАНУ, 2009 р. – С. 32.
3. Нижик В.М. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості // Інноваційна економіка / В.М. Нижик, В.В. Шарко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – 41-46 с.
4. Сазонець І.Л. Розміщення продуктивних сил: Навчальний посібник / І.Л. Сазонець. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 320 с.
5. Фаріон Н.О. Сучасний стан легкої промисловості України: проблеми та шляхи їх вирішення / Н.О. Фаріон // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. – № 10, 2015 р.

Гнатьшина Н.Д.

Черновицький торгово-економічний інститут

Київського національного торгово-економічного університета

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАРПАТСКОГО РЕГИОНА

Аннотация

Статья посвящена рассмотрению ключевых проблем и перспектив развития предприятий легкой промышленности Карпатского региона. Проведен анализ динамики общего объема и структуры реализации продукции предприятий данного вида деятельности. Определены основные причины, которые могут препятствовать функционированию предприятий отрасли. С целью определения путей потенциального стимулирования развития легкой промышленности, осуществлен анализ возможностей формирования региональных экономических образований, в том числе кластерных. Определены основные стратегические направления развития отрасли в будущем.

Ключевые слова: легкая промышленность, кластер, коэффициент локализации, коэффициент экспортной ориентированности, специализация.

Gnatyshyna N.D.

Chernivtsi Trade and Economics Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

DEVELOPMENT PROSPECTS OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES OF THE CARPATHIAN REGION

Summary

In the article we wrote key issues and development prospects of light industry of the Carpathian region. We analyzed the dynamics and structure of the total sales of products this type of activity. We described the basic reason that can influence on the functioning of the industry. In order to determine potential ways to stimulate the development of light industry we analyzed the possibilities to forming regional economic structures, particularly cluster. Also we identified main strategic development directions of the industry in the future.

Keywords: light industry, cluster, localization rate, the rate of export oriented, specialization.